

Znaczenie umowy egipsko-greckiej o delimitacji obszarów morskich dla polityki regionalnej Egiptu

Sara Nowacka

W sierpniu br. Egipt i Grecja podpisały porozumienie o delimitacji obszarów morskich. Wyznaczenie wyłącznych stref ekonomicznych (EEZ) pozwoli obu państwom zacieśnić współpracę w branży gazu. Jednocześnie umowa wpisuje się w postrzeganie Wschodnioróżdziemnomorskiego Forum Gazowego jako narzędzia służącego osłabianiu Turcji. Potencjalna eskalacja konfliktu w regionie utrudni dalszy rozwój współpracy gazowej między UE a Egiptem.

Egipsko-greckie porozumienie zostało podpisane w czasie [eskalacji napięcia między Grecją a Turcją we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego](#). Było to następstwem ogłoszenia przez Turcję przedłużenia jej misji badawczej, której celem było poszukiwanie złóż gazu na spornych wodach Morza Śródziemnego ([zarówno Grecja, jak i Turcja uważają je za część swojego szelfu kontynentalnego](#)). Porozumienie ma ułatwić Egiptowi i Grecji eksploatację złóż ropy i gazu w obrębie wyznaczonych w nim stref i zachęcić zagraniczne firmy do inwestycji w ich wydobycie.

Znaczenie porozumienia dla Egiptu. [Odkrycie złóż gazu w obrębie egipskich wód terytorialnych Morza Śródziemnego](#) (w tym największego w regionie pola Zuhr) skłoniło Egipt do budowy pozycji regionalnego hubu gazowego. Pokłosiem tego było m.in. otwarcie gospodarki Egiptu na prywatne inwestycje w tej branży. Kluczowym zagrożeniem dla egipskich zysków z rozwoju handlu gazem jest niestabilność w regionie, którą pogłębiają spory o wody terytorialne między państwami leżącymi we wschodnim obszarze Morza Śródziemnego. Nienależąca do Wschodnioróżdziemnomorskiego Forum Gazowego (utworzonego w 2018 r. w celu zacieśnienia regionalnej współpracy gazowej; WFG) Turcja podpisała w 2019 r. porozumienie o delimitacji obszarów morskich z libijskim Rządem Zgody Narodowej Fajiza as-Sarradza (uznawanym przez ONZ) w celu zabezpieczenia dostępu do złóż znajdujących się w obrębie Morza Śródziemnego. Umowa została uznana za nielegalną w świetle międzynarodowego prawa morza oraz potępiona przez Grecję, Egipt, Cypr i UE. Porozumienie między Grecją a

Egiptem było odpowiedzią na umowę turecko-libijską, szczególnie w świetle ostatnich tureckich badań sejsmicznych w okolicach greckiej wyspy Kastelorizo, która zgodnie z turecko-libijskim porozumieniem leży na szelfie kontynentalnym Turcji.

Grecko-egipska delimitacja obszarów morskich definiuje zakres roszczeń tych dwóch państw, które są konkurencyjne wobec roszczeń tureckich. Jednocześnie porozumienie Egiptu z członkiem UE (kolejnym po Cyprze, z którym Egipt podpisał umowę w 2003 r.) ma służyć wzmocnieniu legitymacji egipskiej polityki na Morzu Śródziemnym. Minister spraw zagranicznych Egiptu Samih Szukri podkreślił, że celem umowy jest maksymalizacja zysków z wydobycia surowców. Umowę poprzedziło też zacieśnienie współpracy między Egiptem a Grecją w innych sektorach, co ma dodatkowo wzmocnić więzi między nimi. W lutym br. państwa zapowiedziały rozwój współpracy w zakresie turystyki morskiej i utworzenie wspólnych programów turystycznych. Branża ta jest jedną z najważniejszych części gospodarek obu państw – stanowi 18% greckiego i 12% egipskiego PKB. Grecja wyraziła też poparcie dla ogłoszonej w czerwcu egipskiej inicjatywy pokojowej dla Libii.

Egipt wobec Turcji. Władze Egiptu postrzegają Turcję jako zagrożenie dla jego stabilności ze względu na jej wsparcie dla Bractwa Muzułmańskiego (BM), czyli egipskiej opozycji. Relacje tych państw załamały się po przewrocie wojskowym dokonanym w 2013 r., w którym doszło do obalenia pierwszego demokratycznie wybranego, wywodzącego się z BM i wspieranego przez Turcję prezydenta Egiptu

BIULETYN PISM

Muhammada Mursiego. Od tamtej pory Egipt i Turcja zajmują przeciwne stanowiska w regionalnych sporach i konfliktach, np. w Libii oraz między tzw. [państwami kwartetu i Kataru](#). Od powstania WFG dostęp do zasobów Morza Śródziemnego stał się przedmiotem kolejnego konfliktu. Egipt wykorzystuje współpracę regionalną do umocnienia się w sporze z Turcją, zacieśniając relacje z wrogimi jej państwami. Temu służy też porozumienie z Grecją. Choć ma ono większą legitymację niż turecko-libijskie (tego drugiego nie ratyfikował libijski parlament w Tobruku), żadna z umów nie jest w pełni zgodna z prawem morza, gdyż nie uwzględnia roszczeń wszystkich stron zainteresowanych spornym obszarem (zgodnie m.in. z konwencją genewską o szelfie kontynentalnym i konwencją o prawie morza EEZ powinny zostać wyznaczone w drodze porozumienia). Mimo to egipsko-greckie porozumienie nie zostało jednakowo potępione przez środowisko międzynarodowe m.in. ze względu na członkostwo Grecji w UE.

Zacieśnianie współpracy z regionalnymi sojusznikami ma też ograniczyć [tureckie wpływy w Libii](#). Turecka pomoc pozwoliła Sarradżowi wyprzeć oddziały wspieranego przez Zjednoczone Emiraty Arabskie (ZEA), Egipt, Rosję, Francję i Arabię Saudyjską Chalify Haftara z Trypolisu. Egipski reżim obawia się, że umocnienie się powiązanego z BM Sarradża wzmocni islamistyczną opozycję w Egipcie. W czerwcu br. prezydent Abd al-Fattah as-Sisi zagroził, że dalsze postępy tureckich sił w Libii w stronę Syrty mogą skutkować egipską interwencją militarną. By ograniczyć wsparcie Turcji dla Rządu Zgody Narodowej, Egipt podjął działania na rzecz umocnienia swojej floty oraz, razem ze ZEA, utworzył libijski oddział marynarki wojennej w celu blokowania tureckich okrętów transportujących wsparcie dla Sarradża.

Wpływ porozumienia na regionalną współpracę gazową. Umowa Grecji i Egiptu w świetle ich zaostrzającej się rywalizacji z Turcją może sprawić, że WFG stanie się przede wszystkim narzędziem politycznym, co umniejszy jego znaczenie jako forum regionalnej współpracy energetycznej. Świadczy o tym np. chęć dołączenia do Forum [ZEA](#) (choć nie są one zaangażowane w kwestie gazowe na Morzu Śródziemnym, które uważają Turcję i partie islamistyczne za swoich największych rywali w regionie). Anwar Gargasz, emiracki minister spraw zagranicznych, poparł umowę Grecji i Egiptu, nazywając ją „zwycięstwem prawa międzynarodowego”. Oficjalną prośbę o przystąpienie do WFG wyraziła również Francja, [wspierająca rywala Sarradża w Libii](#) i Grecję w sporze z Turcją.

Porozumienie z Grecją wpłynie też na rozwój współpracy między Egiptem a Cyprzem. Wyrażony w porozumieniu

sprzeciw Egiptu wobec działań Turcji służy zacieśnianiu jego relacji z Cyprzem, gdyż EEZ Cypru również jest przedmiotem sporu z Turcją. Jest to szczególnie istotne w świetle planów budowy egipsko-cypryjskiego gazociągu, który może przynieść Egiptowi zyski z reeksportu cypryjskiego surowca. W sierpniu br. podczas wizyty egipskiego ministra ropy i surowców mineralnych Tarika al-Moli na Cyprze dyskutowano nt. planów budowy gazociągu oraz nadania WFG rangi organizacji międzynarodowej.

Wnioski. Kluczową motywacją Egiptu dla porozumienia z Grecją był rozwój współpracy w branży gazowej z regionalnymi partnerami w celu marginalizacji Turcji i jej roszczeń. Ma to pomóc Egiptowi zabezpieczyć zyski z potencjalnej eksploatacji złóż oraz szlaki turystyczne, którym zagrażają tureckie działania na rzecz wydobycia gazu w subregionie, i ograniczyć wpływy Turcji w Afryce Północnej. Egipt chce też wykorzystać pogarszający się wizerunek Turcji w Unii, co wynika m.in. z instrumentalnego traktowania przez to państwo migracji jako narzędzia wywierania presji na władze UE.

Ustalone w porozumieniu grecko-egipskim i turecko-libijskim EEZ nakładają się na siebie, co zaostrza rywalizację między Turcją a członkami WFG. Konkurencja z Turcją może zmniejszyć zainteresowanie zagranicznych firm inwestycjami w wydobycie gazu w strefach ekonomicznych państw WFG. Upolitycznienie Forum może też doprowadzić do wewnętrznego sporu, ponieważ należąca do WFG Autonomia Palestyńska uważa Turcję za najważniejszego sojusznika. Tym samym wpłynie ono negatywnie na rozwój multilateralnej regionalnej współpracy energetycznej. Rywalizacja w obrębie Morza Śródziemnego ma bezpośrednio związek z napięciami między podmiotami wspierającymi ugrupowania związane z BM (Turcja, Katar, Rząd Jedności Narodowej w Libii) a reżimami, które dążą do ograniczenia ich wpływów (ZEA, Egipt).

W interesie UE leżą wzmocnienie technicznego wymiaru WFG jako platformy współpracy energetycznej państw regionu, bezpieczny dostęp Egiptu do zasobów i dalsze inwestycje europejskich firm w ich wydobycie. Jak dotąd Unia zainwestowała ok. 1,3 mld euro w rozwój sektora energetycznego w Egipcie w ramach działań na rzecz dywersyfikacji źródeł dostaw gazu i uniezależnienia się w tym zakresie od Rosji. Ograniczeniu eskalacji napięć służyłyby negocjacje Egiptu, Grecji, Turcji i Libii w celu wypracowania kompromisu dot. ich EEZ na Morzu Śródziemnym, uwzględniające również interesy Egiptu i Turcji w Libii.